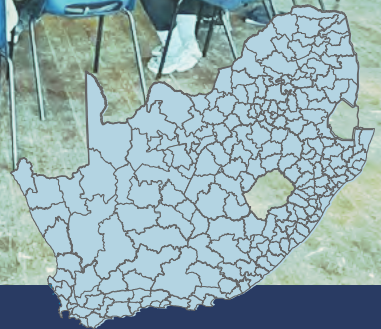

Jou stem. Jou gemeenskap. Jou krag.

PLAASLIKE REGERING-PAMFLETREEKS

Munisipale Raadslede

Hierdie pamflet verskaf inligting oor plaaslike regering in Suid-Afrika.

Munisipaliteite is baie belangrik en verskaf die dienste wat ons help om waardig en gesond te leef.

Munisipale raadslede is gemeenskapslede wat verkies word om die plaaslike gemeenskap se belange by die munisipale raad te verteenwoordig. Raadslede word **elke vyf jaar in plaaslike regeringsverkiesings verkies as deel van 'n politieke party of as onafhanklike kandidate**. Hulle keur wette, planne en programme goed, en monitor die prestasie van die munisipaliteit. Party raadslede word ook as die politieke leierskap van die munisipaliteit verkies, bv. as die burgemeester of speaker.

Raadslede word elke vyf jaar tydens die

plaaslike regeringsverkiesings verkies. Maak seker dat jy geregistreer is in die stembestreek waarin jy woon om op die kieserslys te wees!

Soort raadslede

Daar is twee verskillende soorte raadslede.

- **Wyksraadslede is mense wat inwoners direk verkies om diegene te verteenwoordig wat in gebiede woon wat as wyke (woonbuurte) bekend staan.** Die kandidaat wat die meeste stemme in daardie wyk ontvang, word die raadslid. Daar word van wyksraadslede verwag om die belange van hul wyk te ondersteun, ongeag aan watter politieke party hulle behoort. Wyksraadslede hoef nie aan 'n politieke party te behoort nie en kan onafhanklik wees.
- **Proporsionele verteenwoordiging (PV)-raadslede word anders as wyksraadslede verkies. Inwoners stem vir 'n politieke party, wat dan 'n aantal setels in die raad verkry proporsioneel tot hulle deel van al die stemme wat getel is.** Dit word **proporsionele verteenwoordiging** genoem. Politieke partye kies die mense wat raadslede word op grond van hul eie reëls en prioriteite. Politieke partye stel lyste van potensiële verteenwoordigers saam, en die aantal setels wat deur 'n party gewen word, word aan diegene op die lys, beginnende van bo af, toegeken. Om hierdie rede is PV-raadslede meer direk verantwoordbaar teenoor hul partye se leiers, lede en ondersteuners as teenoor inwoners.

Dit is belangrik om elke party se

doelwitte en beleide te verstaan sodat jy 'n ingeligte besluit kan neem oor of 'n party se belange met jou gemeenskap se behoeftes ooreenstem.

Wie kan 'n raadslid word?

Enigiemand wat in 'n munisipaliteit woon waar hulle geregistreer is om te stem, kan vir verkiesing as raadslid staan. Om in aanmerking te kom, moet die kandidaat:

- 'n Suid-Afrikaanse burger met 'n geldige ID wees.
- Die nominasie aanvaar en die nodige vorms voor die sperdatum vir nominasies by die OVK indien.
- Die handtekeninge van 50 stemgeregtigde persone in die munisipaliteit verkry deur die vorm te gebruik wat deur die OVK verskaf word.
- 'n Deposito betaal (soos deur die OVK bepaal; die bedrag hang af van die munisipaliteit se bevolkingsgrootte). Die deposito word ná die verkiesing terugbetaal indien die kandidaat 10% of meer van die stemme ontvang.
- 'n Persoon wat tot meer as 12 maande tronkstraf sonder die opsie van 'n boete gevonnissen is, kan nie vir 'n tydperk van vyf jaar vanaf die skuldigbevinding 'n raadslid van enige munisipaliteit word nie.

Wat is raadslede se **regspligte**?

Die Grondwet en ons wette verwag die volgende van raadslede:

- **Raadpleeg** die plaaslike gemeenskap oor hul behoeftes, prioriteite en hoe dienste gelewer moet word (insluitend die hou van vergaderings met wykskomitees en gemeenskappe om terugvoer te gee)
- **Verteenwoordig** gemeenskapsbekommernisse in raadsbesprekings en besluitneming
- **Verwittig** die gemeenskap oor die raad se besluite en werk
- **Hou toesig oor (monitor)** die prestasie van die munisipaliteit en verseker dat die munisipaliteit se geld in die beste belang van die plaaslike gemeenskap gebruik word

Dit beteken dat raadslede toeganklik en responsief moet wees, en die gemeenskap by die raad se beplannings- en besluitnemingsprosesse moet betrek, deur hul stem in die raad te gebruik om die belange van hul kiesafdeling te bevorder.

Watter magte het 'n raadslid?

Raadslede se belangrikste mag is hul teenwoordigheid, stem en stemreg in die raad. Dit gee hulle die mag om die munisipaliteit se beleide en gebruik van finansies, sowel as die statute wat dit beheer, te beïnvloed. Alle raadslede kan:

- 'n Konsepverordening by die raad ter tafel lê.
- Stem vir of teen uitvoerende of wetgewende voorstelle, insluitend die begroting, GOP en verordeninge.
- Formeel kwessies by die raadsagenda byvoeg om te verseker dat die raad kwessies bespreek wat vir die gemeenskap belangrik is.
- Voorstel dat die komitees waarin hulle dien openbare verhore hou of gemeenskapsbesoeke aflê.
- Die munisipaliteit se uitvoerende gesag en administrasie verantwoordbaar hou deur vrae te vra, mosies in te dien of te weier om jaarverslae te onderskryf.
- Verseker dat raadsbeleide en die munisipale program die sienings van hul gemeenskappe in ag neem.

Dit is belangrik dat raadslede vryheid van spraak het en nie vervolg kan word vir enigiets wat hulle in raadsvergaderings sê nie. Dit is belangrik, want dit beteken dat hulle inligting kan openbaar wat korrupsie kan blootlê, selfs al is daardie inligting onwettig verkry. Dit beteken ook dat hulle nie vir laster gedagvaar kan word nie.

Raadslede se Gedragskode

Raadslede is aan 'n nasionaal gevestigde **Gedragskode vir Raadslede gebonde** (gevind in die Wet op Munisipale Strukture), sowel as reëls wat deur elke munisipaliteit en sy politieke partye uiteengesit word. Elke munisipaliteit moet sy eie reëls en beleide oor die rolle en verantwoordelikhede van raadslede, politieke strukture en amptenare hê.

RAADSLEDE MOET:

- Hul werk billik, eerlik, deursigtig en in die beste belang van die munisipaliteit (insluitend die gemeenskap) doen.
- Ten minste 4 keer per jaar aan hul gemeenskappe oor die munisipaliteit se prestasie verslag lewer.
- Al hul finansiële belange skriftelik aan die munisipale bestuurder binne 60 dae ná hul verkiesing verklaar. Dit sluit in enige vorm van belegging, eiendom, toelaes, pensioene en borgskappe (wat jaarliks opgedateer word).
- Die volledige besonderhede verklaar van enige voordele wat hulle of hul gesinne sal kry uit kontrakte wat met die munisipaliteit onderteken is of onderteken sal word (dit moet by die eerste raadsvergadering gedoen word, waar moontlik).

Om te lees oor hoe om raadslede aanspreeklik te hou, kyk na afdeling 4.1 van die COMPACT "Working Towards Collaborative Local Government"-gids.

RAADSLEDE MAG NIE:

- Aan enige vergaderings deelneem wat 'n saak bespreek waar daar 'n botsing van belange is nie.
- Enige ander betaalde werk doen sonder die toestemming van die raad (slegs voltydse raadslede) nie.
- Afwesig wees van 3 of meer opeenvolgende vergaderings van 'n raad of 'n komitee wat hulle moes bywoon nie. Indien hulle het, moet hul uit hul amp verwyder word.
- Geskenke of voordele ontvang van 'n maatskappy wat 'n diens aan die munisipaliteit lewer nie.
- Aan vergaderings deelneem of selfs net bywoon waar besluite en kontrakte gemaak word nie.
- Voordeel trek uit kontrakte wat deur die staat toegeken word, hetsy deur 'n maatskappy of as konsultante nie.
- Enige belonings, geskenke, finansiële voordele of gunste vir hulself of vir enige ander persoon aanvaar vir die openbaarmaking van vertroulike raadsinligting, die stem/nie-stem op 'n spesifieke manier, of die oorreed van die raad om sekere besluite te neem nie.
- Munisipale amptenare aanmoedig om die wet te oortree of nie af te dwing nie. Dit is 'n kriminele oortreding.
- Poog om enige munisipale besluit met betrekking tot finansiële bestuur of verkrygingsprosesse te beïnvloed nie. Dit is 'n kriminele oortreding.

Hoe wyksraadslede en gemeenskappe kan saamwerk

Daar is verskillende maniere waarop raadslede (saam met hul wykskomitees) met inwoners en gemeenskappe kan saamwerk om hul woonbuurte te verbeter:

PRIORITISEER KOMMUNIKASIE, DEURSIGTIGHEID EN VERANTWOORDBAARHEID

Kommunikasie met gemeenskappe moet dwarsdeur die jaar plaasvind, in tale aangebied word wat mense verstaan, en moet deursigtigheid en eerlikheid aanmoedig. Dit kan gedoen word deur:

- Openbare raadsvergaderings
- Gemeenskapsvergaderings en imbizo's
- Sosiale media en die munisipale webwerf
- Nuusbriewe, strooibiljette en pamflette
- Diensleweringsslagtemeganisme

Raadsvergaderings moet oop wees vir die publiek. Druk jou munisipaliteit om reëlings te tref sodat mense persoonlik kan bywoon of die verrigtinge op 'n ander manier kan bywoon.

ONDERSTEUN WYKSKOMITEES

Wykskomitees bestaan uit lede van die gemeenskap en die raadslid. Hulle word gestig om plaaslike kwessies aan te spreek en aanbevelings aan die munisipale raad te maak. Raadslede kan wykskomitees bevorder deur:

- Voldoende ondersteuning en hulpbronne te verskaf
- Wykskomiteeverslae op te stel deur die speaker se kantoor, komitees en raad en gemeenskapskwessies aan te spreek
- Gereelde wykskomiteevergaderings te hou om toegang tot inligting te verseker
- Te help met die monitering van projekte

BEVORDER OPENBAREDEELNAMEPROSESSE

Die raadslid speel 'n baie belangrike rol in die bevordering en leiding van die deelnameaktiwiteite in die munisipaliteit gedurende die jaar, soos:

- Die **IDP-prosesse** om die munisipaliteit se geïntegreerde ontwikkelingsplan en begroting te deel
- **Begrotingskonsultasies** met gemeenskapslede oor bestedingsprioriteite en diensleweringse behoeftes

Raadslede moet enige deelnamehindernisse aanspreek en inklusiewe benaderings soos vertaaldienste, mobiele uitreik en gemeenskapsradio aanneem. Inisiatiewe wat digitale geletterdheid onder inwoners verbeter, moet ondersteun word.

IMPLEMENTEER WYKS- EN GEMEENSKAPSPROJEKTE

Raadslede kan betrokke raak by projekte en programme met gemeenskapsgebaseerde en nuwingsgewende organisasies, gemeenskapsleiers, skoolliggame, besighede en godsdienstige organisasies deur:

- Gesamentlike projekte en vrywilligersprogramme om onmiddellike behoeftes aan te spreek bv. parkopruimings, infrastruktuurverbeterings.
- Opleiding te bied vir gemeenskapsleiers en lede oor munisipale prosesse, bestuur en voorspraakvaardighede.
- Jongmense te betrek by plaaslike bestuur deur middel van skoolprogramme, jeugrade en internskappe.

ONTWIKKEL SAMEWERKENDE FORUMS

- Vestig forums wat verskeie belanghebbendes bymekaarbring om plaaslike kwessies gesamentlik te bespreek en aan te spreek.
- Raadslede kan fokusgroepe oor spesifieke kwessies, soos behuising, water en sanitasie, organiseer, waar raadslede en inwoners saam kan werk om oplossings te vind.

VOORSPRONG VIR BELEIDSVERANDERING

Gemeenskappe en raadslede kan gesamentlik druk uitoefen vir beleidsverandering deur:

- Voorspraak te maak vir beleidsveranderinge wat die gemeenskap bevoordeel; dit kan veranderinge aan verordeninge, diensleweringstandaarde of ontwikkelingsplanne insluit.
- Petisies indien en bewusmakingsveldtogte uitvoer om gemeenskapskwessies uit te lig en munisipale optrede te bevorder.

MOEDIG BURGERLIKE OPVOEDING AAN

Burgerlike opvoeding is die proses om burgers op te voed oor hul regte, verantwoordelikhede en rolle in 'n demokratiese samelewing. Dit kan gedoen word deur middel van werksinkels en seminare, en deur die deel van hulpbronmateriaal.

VERSTERK DIE VERANTWOORDBAARHEIDSRAMWERK

- Uiteensetting van duidelike prosedures vir die aanmelding van wangedrag, insluitend eskalasiestappe en strawwe. Vestiging van toeganklike kanale vir die indien van klagtes van die gemeenskap.
- Stel prestasie-moniteringsinstrumente bekend en skep gestandaardiseerde sjablone vir kwartaallikse prestasieverslae. Definiëring van meetbare aanwysers (KPI's) vir raadsliddoeltreffendheid, soos bywoning, gemeenskapsbetrokkenheid en responsiwiteit.
- Verbetering van finansiële toesig deur leiding oor fundamentele finansiële bestuursbeginsels vir raadslede in te sluit.

MY MUNICIPALITY
compact
PARTICIPATE
PLAN
ACCOUNT

Co-funded by
the European Union

Webtuiste: <https://pari.org.za/compact>

Twitter: @Compact_MyMunic

Facebook: Compact – My Municipality

E-pos: Girish Daya: girishd@pari.org.za

Winnie Manganye: wmanganye@salga.org.za